

KLAMNÁ ČINNOST - JEJÍ VYMEZENÍ

Rozpracování problematiky klamné činnosti vyžaduje systematizovat, objasnit, případně i nově definovat některé pojmy související s touto činností. Teorie klamné činnosti stagnovala, vše co s ní souviselo bylo nepřiměřeně utajováno a následně zrušení tohoto stavu způsobilo určitou terminologickou nejednotnost až libovůli v používání pojmů. Proto se domnívám, že je vhodné uspořádat terminologii používanou v této oblasti. Přitom je nutné provést kritické zhodnocení dosavadní terminologie s přihlédnutím k vývoji vojenského umění i samotné klamné činnosti.

V posledních několika letech se objevuje nový termín, který má nahradit dříve používaný výraz **operační maskování** a to **klamná činnost**. Domnívám se, že tuto změnu lze akceptovat, neboť tím dochází ke ztotožnění podstaty a cíle této specifické činnosti s terminologickým výrazem, který ji přesně pojmenovává. Stručnost a výstižnost pojmenování věcí a činností, především adekvátnost obsahu a formy má výhodu v jasném chápání jejich podstaty. Výraz operační maskování do jisté míry sám o sobě utajoval, o co se jedná.

Klamnou činnost lze vymezit jako komplex organizačních, materiálních a praktických úkolů a opatření sladěných vzhledem k úkolům a cíli operace, místu, době a činnosti vojsk zaměřených na oklamání protivníka o zámyslu činnosti vojsk, jejich složení, stavu, vybraných úkolech a opatřeních plněných v období přípravy a vedení operace. Vytváří podmínky k překvapení, uchování bojeschopnosti vojsk a vnucení své vůle protivníkovi, zejména jeho velitelům, a tím dosažení úspěšného plnění úkolů a cíle operace. Organizuje ji a řídí generální štáb a operační stupeň velení.

Cílem klamné činnosti je oklamat protivníka, to znamená působit na jeho rozhodování takovým způsobem, že klamnou činnost chápe a hodnotí jako skutečnou. Žádoucí reakcí protivníka musí být vydání takových příkazů a následující činnost jeho vojsk, která bude zaměřena proti klamné činnosti a ne proti skutečným vojskům plnícím bojové úkoly.

Klamná činnost vznikla v interakci tří souvisejících činností. Z **maskování** jako přirozené činnosti vojsk sloužící k ochraně osob, techniky a materiálu před jejich zjištěním a zničením. Z **vojevůdcovského umění** vyjádřeného snahou zvítězit pomocí lsti nad protivníkem. A současně z **plnění bojových a jiných úkolů**, v jejichž prospěch byla dvě předcházející opatření prováděna. Prošla složitým vývojem, kdy se měnil obsah, síly a prostředky, úkoly, způsoby provádění. **Neměnný však zůstal cíl, to je oklamat protivníka.**

Domnívám se, že z hlediska stupně řízení, který klamnou činnost organizuje a řídí a v jehož prospěch je především prováděna, má smysl vymezit i **strategickou klamnou činnost**. Přípravuje se a realizuje k zabezpečení strategických

úkolů a cílů zpravidla ve strategické operaci, případně konfliktu jako celku. Prostředky strategické klamné činnosti jsou politická, ekonomická, psychologická a vojenská opatření připravovaná a realizovaná podle rozhodnutí politického a vojenského vedení státu prostřednictvím diplomacie, hospodářských a státních orgánů, ozbrojených sil, masových sdělovacích prostředků a zvláštních služeb k všeobecnému a speciálnímu působení na protivníka. Jsou součástí zvláštních plánů nejvyšších politickovojenských orgánů, plnících úkoly vrcholového řízení obrany státu. **Klamná činnost** je nedílnou součástí maskování, má význam i pro taktický stupeň velení.

Úkoly klamné činnosti představují priority v úsilí při naplňování zvolených cílů bezprostředně spjaté s činností vojsk a štábů při přípravě a v průběhu vedení operace. Do zahájení operace těmito úkoly mohou být klamání o rozvíjení vojsk, především zaujímání operační sestavy, rozvíjení systému velení a spojení, přesunech vojsk a materiálu apod. V průběhu operace budou úzce souviset s jejím vedením, zejména bojovými a operačními úkoly (klamání o palebném ničení protivníka, obraně pásu a postavení, protiúderu, soustředění úsilí, rozmístění zbraní, existenci objektů a zařízení atd.). Souvislost s úkoly vojsk ovlivní rozsah úkolů klamné činnosti, prostor, dobu trvání, účast sil a prostředků, řízení, zabezpečení apod. Jednotlivé úkoly zpravidla budou sladěny do určitého systému v plánu klamné činnosti. V některých případech, zejména když se jedná o obecné vymezení, se k jejich souhrnnému označení používá zobecňující výraz **opatření klamné činnosti**.

Klamný objekt (zařízení) je stavba nebo ženijně upravená část terénu odpovídající skutečnému objektu nebo prostoru, jež mají za cíl dovedným zvýrazněním demaskujících příznaků a věrohodnou imitační a demonstrační činností odpoutat pozornost protivníka od skutečného objektu (prostoru) a vyvolat v něm klamnou představu o druhu, velikosti a umístění objektu i rozmístění, síle a činnosti vojsk.

Klamné objekty mohou být tvořeny maketami a skutečnou technikou. Mohou se budovat jako jednotlivé objekty - mosty, přepraviště, radiolokátory, letouny, rakety atd., nebo být složeny z množství jednotlivých objektů a vytvářet klamná postavení, rajóny obrany, prostory rozmístění vojsk, místa velení apod. V některých případech může mít takový objekt, zejména plošného charakteru, název **klamný prostor**.

Klamná činnost je realizována jejími typickými způsoby, které představují charakteristickou, určitými specifickými znaky se vyznačující činnost sil a prostředků.

Základními způsoby klamné činnosti mohou být:

- demonstrační činnost,
- imitace,
- dezinformace.

Demonstrační činnost spočívá v záměrném, aktivním "ukázání" charakteristické činnosti vojsk a štábů s úmyslem vytvořit u protivníka klamné představy o vedení bojové a jiné činnosti. K demonstrační činnosti se používají skutečná vojska (často v menším počtu) plnící úkoly podle zásad pro jejich použití, zpravidla bez toho, že jsou o klamném charakteru své činnosti informována.

Demonstrační činnost má široké využití od taktického až po strategický stupeň velení. Může sloužit ryze vojenským účelům především na taktickém a operačním stupni, tak účelům politickým jako demonstrace síly k vykonávání nátlaku na protivníka.

Může být využita k upoutání pozornosti protivníka na charakteristickou činnost vojsk, v určité době a do potřebných prostorů a tím vytvoření výhodných podmínek pro činnost vojsk v jiných prostorech. Může sloužit k provokaci protivníka za účelem rozkrytí jeho sestavy, zjištění palebných postavení zbraní a systému paleb, k aktivizaci průzkumu, spojovací soustavy a tím zjištění jejich parametrů, upřesnění podkladů pro palby a údery, zahlcení protivníka informacemi. Demonstrační činnost může být provedena k jednorázovému účelu například zjištění palebných prostředků a jejich následnému zničení. Může mít charakter systematické činnosti sloužící k "ukolébání" pozornosti protivníka, unavení jeho vojsk a velitelů, dosažení návyků na způsob, místo a dobu činnosti s následným překvapivým použitím vojsk k plnění bojového úkolu. Tento způsob může mít až podobu "klamně demonstrace", kdy se demonstrační činnost přemění v plnění bojového úkolu.

Demonstrační činnost je náročná na použití sil a prostředků, spotřebu materiálu a může je odčerpávat od jejich skutečného předurčení, to je plnění bojových úkolů. To platí zejména při demonstraci ve prospěch operační činnosti. Jednou z podmínek dosažení věrohodnosti tohoto způsobu klamání je vyčlenění optimálního počtu sil a prostředků. V závislosti na terénu, jeho maskovacích schopnostech a možnostech vedení průzkumu protivníkem se tento počet může pohybovat mezi polovinou až celou hodnotou uskupení, jehož činnost je demonstrována. Snahou je při zachování věrohodnosti použití co nejmenšího množství sil a prostředků.

Cestou k zefektivnění demonstrační činnosti by mohlo být takové použití vojsk, kdy se současně připravují k plnění bojového úkolu a přitom provádí demonstrační činnost. Toho lze dosáhnout například vhodným rozmístěním druhých sledů a záloh i dalších prvků sestavy vojsk tak, aby mohly být zasazeny na několika směrech nebo v různých prostorech. V tomto případě dochází k mizení rozdílů mezi demonstrační činností a použitím vojsk k bojové činnosti.

Imitace spočívá ve věrohodném napodobování objektů maketami a v menší míře i skutečnou technikou. Imitovány bývají nejčastěji místa velení, přepraviště přes vodní toky, důležité zbraně, především raketové, letouny, letiště, soustředění techniky, ženíjní stavby apod. Imitace ve srovnání s demonstrační činností je více statická, vhodná ke klamání o objektech, které jsou svým charakterem poutány po určitou dobu na jedno místo.

Imitace se realizuje nejčastěji budováním **klamných objektů**. Tyto objekty musí splňovat požadavky věrohodnosti, k nimž patří především charakteristické znaky tvaru a jejich vytvoření v takovém prostoru, čase a situaci vojsk, které odpovídají existenci skutečných objektů. Součástí imitace je i ožívování objektů charakteristickou činností. K imitaci objektů plošného charakteru, například prostorů rozmístění vojsk, částí obrany apod., mohou být vytvářeny **klamně prostory**.

Imitace nemusí být nutně vázána jen na objekty nebo prostory, ale může mít podobu rádiového provozu, činnosti radiotechnických prostředků a jiných zařízení a objektů a přibližovat se demonstrační činnosti.

Zvláštním případem imitace je **dvojitý klamání**, spočívající ve spojení klamných objektů se skutečnou činností vojsk. Podstatou dvojitého klamání je využití klamných objektů pro skutečnou činnost vojsk například jejich rozmístění a tím i chránění před průzkumem a ničením.

K imitaci se využívají především makety. Na jejich kvalitě, schopnosti co nejvěrohodněji představovat skutečnou techniku závisí do značné míry úspěšnost imitace. V zásadě musí makety disponovat stejnými demaskujícími znaky jako technika, kterou představují. Nezbytnou součástí imitace je použití i vojsk k ožívování a ochraně objektů, prostorů a jednotlivých maket. V závislosti na terénu, možnostech průzkumu protivníka a zkušenostech z válek může **počet maket tvořit 1/3 až 1/2 skutečného počtu bojové techniky**. V případech imitace jedinečných objektů nebo vyskytujících se v malém počtu jako jsou radiolokátory, vysílače, odpalovací zařízení raket apod. může být na každý tento objekt jedna i více maket.

Dezinformace spočívá v podvržení, záměrném předání klamných informací o vlastních vojscích, plánech boje a operace, existenci objektů a dalších důležitých skutečnostech protivníkově.

Dezinformace může být prováděna prostřednictvím spojovacích prostředků, tisku, rádia, televize, podvržením dokumentů, "přeběhlíky" a využitím speciálních služeb. Uskutečňuje se často ve strategickém (nebo jako prostředek strategické klamné činnosti) a operačním měřítku. Vyžaduje speciálně připravované odborníky s perfektní znalostí protivníka. Je považována za nejnáročnější klamání.

Dezinformace působí na informační činnost protivníka, která je nezbytnou podmínkou efektivního velení. V nejširším významu je jejím cílem zavést do informačního systému protivníka klamné informace a tak zvýšit neurčitost jeho rozhodování, případně dosáhnout zcela nesprávného rozhodnutí.

Dezinformace může být zaměřena nejen na velitele, ale na všechny vojáky protivníka rozšiřováním negativních informací o jeho armádě a pozitivních o vlastní armádě. Může být vedena i proti obyvatelstvu s cílem podlomit jeho podporu armádě. K dezinformaci může být využito i **působení na vlastní i protivníkově obyvatelstvo** šířením nepravdivých zpráv, které jeho prostřednictvím proniknou k těm, které mají ovlivnit. Takové dezinformační působení se stává často součástí psychologické války vedené především politickovojskými a dalšími orgány. Významnou roli v tomto působení mají sdělovací prostředky, působící jak do zahájení války, tak v jejím průběhu.

Ve prospěch boje a operace může být dezinformace prováděna především **speciálními službami** působícími na protivníkově i vlastním území. Tento způsob bude spíše záležitostí těch orgánů vojenského a politického vedení armády a státu, které těmito službami disponují. Jednotlivé části armády budou provádět opatření na podporu věrohodnosti dezinformace demonstrační činností a imitací.

Vzhledem k velké nasycenosti vojsk rádiovými spojovacími prostředky vznikají možnosti využít této cesty k **rádiové dezinformaci** vysláním nepravdivých informací v rádiových sítích. I tento způsob dezinformace vyžaduje použití speciálně připravených sil a prostředků a opatření k proniknutí do těchto sítí. Bude proto spíše záležitostí generálního štábu, vojskové síly se mohou na rádiové dezinformaci podílet pod jejich řízením a opatřeními na podporu věrohodnosti.

Za zvláštní způsob dezinformace, který má však nejbližší k vojenské činnosti, je považována **rádiová diverze**. Spočívá v přímém působení na velitele a orgány velení vydáváním rozkazů a signálů k činnostem, které uvedou protivníkovu vojska do nevýhodné situace, nebo zmaří či jinak naruší plnění úkolů. Provedení rádiové diverze bude záležitostí speciálních sil a prostředků s dokonalou znalostí činnosti protivníka, kterým se podaří proniknout do rádiových sítí, což nemusí být vzhledem k technickým složitostem provozu jednoduchá záležitost. Rádiovou diverzi je výhodné provádět vůči takovému uskupení protivníka, které po obdržení rozkazu nebo signálu provádí okamžitě nebo alespoň v krátké době nařizenou nebo smlouvenou činnost. To budou zpravidla jednotky, útvary, jednotlivé zbraňové systémy nebo jejich části. Ve válkách Izraele s Egyptem byla použita úspěšně rádiová diverze proti egyptským letounům ve vzduchu i brigádám na Sinajském poloostrově.

K dezinformaci lze zařadit i **legendování**. Spočívá v "rozšiřování" dezinformací o skutečném nebo i klamném objektu s cílem oklamat průzkum protivníka, ale i vlastní vojska. Dezinformace má charakter určitého námětu s opatřeními bráničnými odhalení pravé podstaty objektu, kterého se týká.

Systematizace způsobů klamné činnosti má spíše význam pro rozvoj její teorie. V praxi mohou mít jednotlivé způsoby k sobě velmi blízko, vzájemně se prolínat a podporovat při dosahování konečného cíle a tím je oklamat protivníka. Při vedení boje a operace mají různé užití. Vojskovými silami a prostředky bude nejčastěji prováděna demonstrační činnost a imitace, použití speciálních sil si vyžaduje dezinformace. Systémové uspořádání klamné činnosti je uvedeno na **schématu**.

Často bývají za způsoby klamné činnosti vydávány i **skrytí a utajení**. Domnívám se, že **skrytí** patří do oblasti maskování a je v této oblasti vymezeno. Je však současně neoddelitelnou součástí klamné činnosti, neboť při jeho realizaci se skutečné i klamně síly a prostředky skrývají tak, jako by se jednalo o jejich skutečnou činnost.

Utajení je požadavek vztahující se na veškerou činnost vojsk a spočívá ve vytvoření podmínek k zamezení úniku informací o všech skutečnostech, které protivníka zajímají. To platí i pro klamnou činnost, i když v tomto případě jsou požadavky na utajení zvláště přísné.

V praktické realizaci se způsoby klamné činnosti uplatňované při plnění úkolů a opatření klamání vyznačují různou mírou působení vůči protivníkovi. Mohou být dělena na:

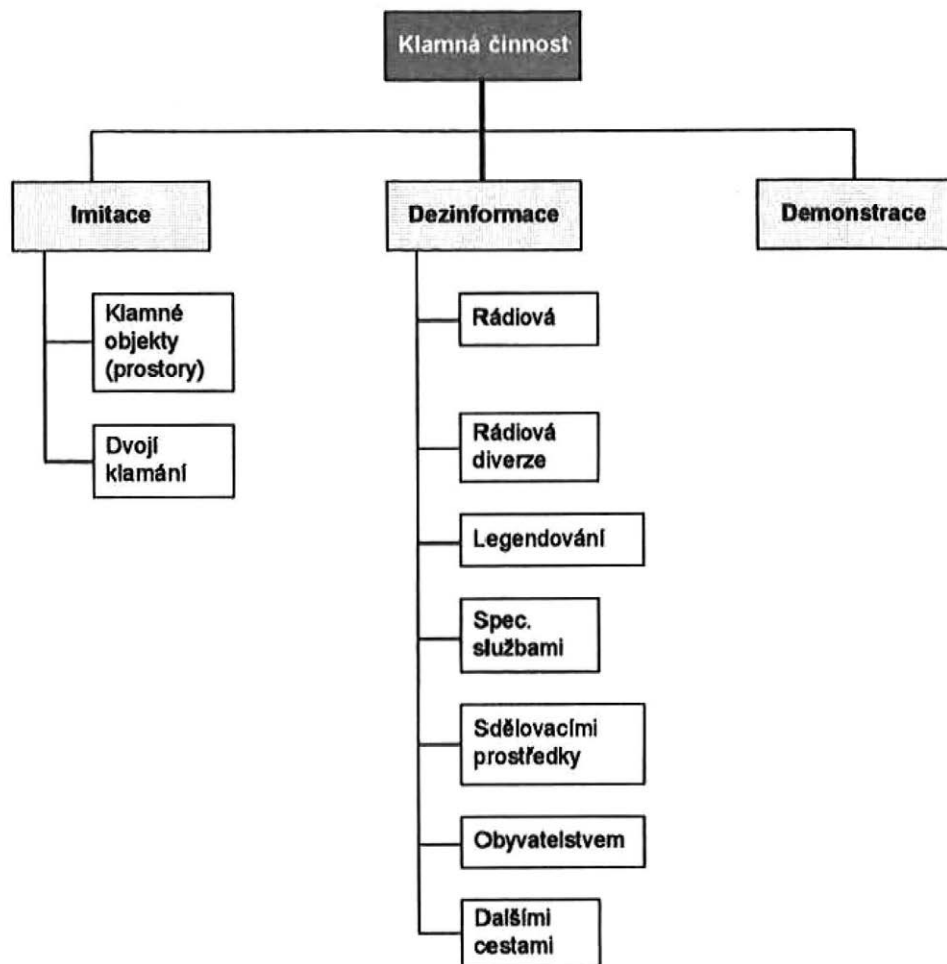
▲ **pasivní** - s vysokým podílem imitace, maskování, utajení a snahou spíše o nenápadné působení a zamezení protivníkovi zjistit skutečný stav,

▲ **aktivní** - zahrnující činnost k provokaci průzkumu protivníka, k upoutání pozornosti jeho velitelů a štábů na vybrané prostory, činnost, vojska a objekty. K aktivním způsobům patří především demonstrační činnost a dezinformace.

Účinnost klamné činnosti, to je dosažení požadovaného efektu v oklamání protivníka, závisí na uplatňování určitých požadavků k nimž patří **aktivnost, věrohodnost, nepřetržitost, různorodost, komplexnost a utajení**.

Aktivnost spočívá v úporném vnucování protivníkovi klamných skutečností tak, aby došlo k upoutání jeho pozornosti na klamně objekty, činnost vojsk a do poža-

Rozdělení klamné činnosti

Schéma

Poznámky:

- Rozdělení klamné činnosti uvedeným způsobem bylo provedeno na základě určitých znaků, respektive jednoho dominujícího znaku, který je typický a umožňuje rozlišit jednotlivé způsoby klamné činnosti navzájem.
- **Imitace** se vyznačuje použitím maket, které napodobují zbraně a bojovou techniku, v omezené míře i použitím vojsk k oživení objektů. Je spojena zpravidla s existencí statických objektů sestavy vojsk.
- **Dezinformace** je specifická použitím informací (respektive dezinformací), které jsou "předány" protivníkovi. Nemusí je jako v případě imitace a demonstrace z této činnosti odvozovat.
- **Demonstrace** je charakteristická použitím "skutečných vojsk", které provádí demonstrační činnost podle zásad platných pro jejich použití.

dovaných prostorů. Aktivnost se dosahuje neustálou znalostí situace protivníka, především jeho průzkumu, včasným zpracováním plánu klamně činnosti, vydáním úkolů vykonavatelům předstihující realizaci bojových a operačních úkolů, operačním řízením s pružnou změnou a doplňováním opatření podle vývoje situace.

Věrohodnost (přesvědčivost) je založena na provádění takových opatření, která jsou reálná, možná vzhledem k existující situaci. Věrohodnost se musí opírat o znalosti činnosti průzkumu protivníka, zásad činnosti vlastních vojsk v různých situacích, o realizaci opatření v takovém čase, prostoru, takovými silami a způsoby, jež by odpovídaly skutečné činnosti vlastních vojsk a logicky na ni navazovaly. Ve srovnání se skutečnou činností by klamná činnost měla být nejméně rovnocenná, spíše však "přitažlivější", provokativnější, než činnost skutečná, nikoli však prozrazující.

Nepřetržitost se vyznačuje stálým, aktivním a věrohodným prováděním klamně činnosti jak v období přípravy, tak v průběhu operace. Neznamená provádění klamně činnosti za každou cenu, ale účelně, ve vztahu k vývoji činnosti protivníka a vlastních vojsk tehdy, kdy lze předpokládat její nejvyšší efektivnost. Při realizaci tohoto požadavku má značný význam zahájení, přesvědčivý průběh a zakončení jednotlivých úkolů v závislosti na dynamice operace. Dosahuje se pečlivým plánováním klamně činnosti a jeho pružným řízením.

Různorodost opatření je vyvolána nepřetržitým sledováním činnosti vlastních vojsk protivníkem, analýzou zjištěných poznatků, hledáním podstatných a opakujících se souvislostí a tím i odhalováním podstaty a účelu jejich činnosti. Prouze proměnlivost opatření, tvůrčí činnost velitelů i vojsk při jejich realizaci, nešablonovitost spolu s věrohodností umožňují dosažení požadovaného výsledku.

Komplexnost je požadavkem, v němž se spojují všechny hlavní i dílčí požadavky a způsoby provedení klamně činnosti.

Utajení je nedílnou součástí realizace způsobů klamně činnosti. Dosahuje se stejnými opatřeními jako při utajování ostatních činností velitelů, štábů a vojsk. Je však vyžadováno s větší přísností.

Síly klamně činnosti představují "tabulkové" a všechny další osoby z jednotek a útvarů podílejících se na klamně činnosti.

Prostředky tvoří tabulkový materiál a technika jednotek a útvarů určených ke klamně činnosti, ale i všechny další prostředky využití k tomuto účelu.

Tyto a další termíny vyskytující se v různých obměnách v řadě materiálů, je žádoucí vymezit, zakotvit v obecném nebo odborném předpise a tím stabilizovat jejich používání.

Obsah, způsoby a požadavky na klamnou činnost nejsou neměnné, vyvíjejí se pod vlivem technického rozvoje a změn v boji a operaci.